

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

VALENCE SLOVESA JÍTI V DOCHOVANÝCH RUKOPISECH DALIMILOVY KRONIKY

Eva Michňová

CÍLE PRÁCE:

- ▶ zachycení sémantických rolí užitých participantů slovesa *jíti* a popis valenčních vzorců tohoto slovesa doložených v dochovaných rukopisech Dalimilovy kroniky
- ▶ porovnání užitých participantů v jednotlivých rukopisech (jejich vliv na lexikální význam sledovaného slovesa)
- ▶ zachycení konkurence slovesa *jíti* s jinými lexémy užitými na témže místě v různých rukopisech

MATERIÁLNÍ BÁZE:

- ▶ Edice Staročeské kroniky tak řečeného Dalimila 1, 2 (Daňhelka, 1988)
- ▶ Elektronická aplikace: Index slov a tvarů: <https://dalimilova-kronika.fpe.zcu.cz/>
- ▶ ESSČ: <https://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>
- ▶ Větné vzorce v češtině (Daneš, 1987)

- ▶ Celkem 195 dokladů

Participanty slovesa jíti:

- ▶ **(S_{nom}) – VF – prep S / cíl:**
 - ▶ 83/23 *do své hospody jide*
- ▶ **S_{nom} – VF – prep S / P / cíl:**
 - ▶ 53/10 *Kněz Břečislav k císaři jide*
- ▶ **(S_{nom}) – VF – prep S / cíl – prep S / cíl:**
 - ▶ 58/17 *že před Srby do Prahy jide*
- ▶ **(S_{nom}) – VF – prep S / INF / účel:**
 - ▶ 15/29 *Plačíc spieše u boj jdiechu*

Participanty slovesa jíti:

- ▶ **(Snom) – VF – prep S / P / východisko**
 - ▶ 44/19 *Z ciesaře mléko za krev nepójde*
- ▶ **(Snom) – VF – prep S / ADV / dráha**
 - ▶ 51/23 *Po uherskéj zemi jdieše*
- ▶ další sémantické role participantů: doprovod, způsob, umístění a čas

Odlišné participanty slovesa jíti

- ▶ Doložené valenční participanty slovesa jíti mohou měnit jeho význam:
 - ▶ 24/46 a král vojensky **na Uhry jide** V, C, F, L, P, Z, pod Jš
*Král **před** císaře jide* Cr, Fs
 - ▶ 62/12 a Uhři za **nimi sílně jdiechu** V, F, L, Cr, Z, pod. Fs
*Uhři **na ně** sílně jdiechu* C, pod. Jš

Odlišné participanty slovesa jíti

- ▶ 39/87 *Hrabie s císařovnou před císař jide V, H, C, F, L, Cr, Fs, Z, Jš*
Hrabie k císaři s svou ženu jide P
- ▶ 83/41 *Když král k císařovi jdieše V, C, F, L, Z, Jš*
Když král před císaře jdieše P, Cr, Fs
- ▶ 82/03 *Kartasi jidechu V, F, L*
Kartasi po zemi jdiechu P

Konkurence slovesa jíti s jiným lexémem

- ▶ Konkurence sloves jíti a jěti:

*46/15 **Jide** na krále uherského V, Z*

***Jěde** na krále uherského C, F, L, P, Cr, Fs, Jš*

- ▶ I v této konkurenci jsou doloženy odlišné valenční participanty : např.

*56/01 Ciesar **na Uhry** kněz' u s sobú káza **jíti** V, C, F, L, Z*

*Ciesar s sebú káza **do Uher** Svatoplukovi **jěti** P*

- ▶ Konkurence s lexémy odvozenými od slovesa jíti (příp. jěti):

*80/04 A k svatému Klimentu do Pořiečie **jdú** Z*

*A k svatému Klimentu do Pořiečie **vnidu** V, Jš, pod. L, P, Cr*

*A k svatému Klimentu do Pořiečie **vyjdú** Fs*

- ▶ Konkurence s dalšími lexémy pohybu:

*22/20 Před Pražany na hrad **jdiechu** V, P, Cr, Fs*

*Před Pražany na hrad **běžiechu** C, pod. Jš*

*Před Pražany na hrad **zběžechu** F*

Konkurence slovesa jíti s jiným lexémem

- ▶ Konkurence s lexémy, které nevyjadřují pohyb:
- ▶ 47/24 *že ty pověsti o nich **jdiechu** V, P, Fs, Jš, pod. C, L, Cr*
*že ty pověsti o nich **biechu** F*
- ▶ 21/62 *a již vizi že mi jest **na šibenici jíti** Fs*
*a již mušu **na dřevě visěti** V, F, P, Cr*
*a již musim **na dřevě umřeti** Jš*
- ▶ 49/27 *Král uzřev, že jest úsilno **proti obci jítí** L, P, Cr*
*Král uzřev, že úsilno **sě jest obci protiviti** V, C, F, Fs, Z, Jš*

ZÁVĚR:

- ▶ Závěrem lze shrnout, že nejčastěji doloženým participantem ve zkoumaném materiálu je participant s významem cíle a že odlišné valenční participanty slovesa jíti mohou měnit jeho význam.
- ▶ Nejčastější konkurencí slovesa jíti s jiným lexémem – jíti VS jěti, jíti VS příbuzná slovesa, jíti VS jiný lexém pohybu, méně častá jíti VS lexém bez pohybové složky

Děkuji Vám za pozornost.

